

Η αυτονομία των Προτύπων Πειραματικών Σχολείων ως παράγοντας βελτίωσης κι εκσυγχρονισμού της Δημόσιας Εκπαίδευσης

Σπύρος Γλένης Μαθηματικός
Πρότυπο Πειραματικό Σχολείο Πανεπιστημίου Αθηνών
Πρόεδρος ΕΛΜΕ Προτύπων Πειραματικών Σχολείων
spyrosglenis@gmail.com

1. Εισαγωγή

Οι πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες καθορίζουν το εκπαιδευτικό σύστημα μιας χώρας, που με τη σειρά του επηρεάζει τις μελλοντικές εξελίξεις στα παραπάνω. Εντούτοις αυτή η ανατροφοδότηση δεν ακολουθεί την ταχύτητα με την οποία αλλάζουν οι συνθήκες, διότι λόγω του μεγέθους της, η εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από μεγάλη αδράνεια στην όποια επιχειρούμενη αλλαγή. Παρατηρείται δε το παράδοξο, σχεδόν από κάθε υπουργό παιδείας, να επιχειρείται και μια εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, συνήθως βιαστικά και χωρίς μελέτη. Μοιραία, η ασυνέχεια και η έλλειψη στρατηγικού σχεδιασμού κυριολεκτικά αποσυντονίζουν τα σχολεία.

Το 2009 άνοιξε ένας ευρύς διάλογος για την εκπαίδευση που μετουσιώθηκε το 2011 στο νόμο Διαμαντοπούλου 3966 και ψηφίσθηκε από τα 2/3 της Βουλής. Με το νόμο ιδρύονται τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία (ΠΠΣ) και η Πολιτεία τους αναθέτει πολλαπλούς ρόλους. Κύριο χαρακτηριστικό του νόμου, ήταν η μεγάλη αυτονομία των ΠΠΣ προκειμένου να εξυπηρετηθούν οι σκοποί τους. Ποια είναι όμως τα οφέλη της αυτονομίας τόσο για τα ΠΠΣ όσο και για τη δημόσια εκπαίδευση συνολικά;

2. Το ΕΠΕΣ και η σύνδεση με άλλα σχολεία

Τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία διοικητικά υπάγονται στις Περιφερειακές Διευθύνσεις εκπαίδευσης, αλλά εποπτεύονται από τη Διοικούσα Επιτροπή ΠΠΣ (ΔΕΠΠΣ). Ωστόσο η εκπαιδευτική λειτουργία κάθε ΠΠΣ υπάγεται στο Επιστημονικό Εποπτικό Συμβούλιο (ΕΠΕΣ) που είναι πραγματικά ο εγκέφαλος της λειτουργίας με πολλαπλές ευθύνες:

- α) αποφασίζει για τη δημιουργία ομίλων μαθητών ή τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας και για την εγγραφή μαθητών στους ομίλους και τα τμήματα αυτά,
- β) αποφασίζει την τροποποίηση του αναλυτικού και του ωρολογίου προγράμματος του ΠΠΣ, προκειμένου να υλοποιηθούν καινοτομίες, να λειτουργήσουν οι όμιλοι, τα τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, τα πιλοτικά ερευνητικά προγράμματα, η συνεργασία με σχολεία της ημεδαπής ή της αλλοδαπής και ό,τι άλλο κριθεί σκόπιμο κατά τον προγραμματισμό των δραστηριοτήτων του σχολείου,
- γ) συνεργάζεται με τον φορέα με τον οποίο τυχόν συνδέεται το σχολείο, σχεδιάζει, προγραμματίζει και συντονίζει τις επιμορφωτικές και τις ερευνητικές δραστηριότητες, οι οποίες εγκρίνονται από τη ΔΕΠΠΣ,
- δ) συνεργάζεται με το σύλλογο διδασκόντων του σχολείου στην οργάνωση και το σχεδιασμό του εκπαιδευτικού έργου του σχολείου.
- ε) καταρτίζει αξιολογικούς πίνακες κατάταξης των υποψήφιων διευθυντών και λοιπών εκπαιδευτικών των ΠΠΣ,
- στ) συντονίζει την εσωτερική αξιολόγηση των ΠΠΣ και υποβάλλει τη σχετική έκθεση στη ΔΕΠΠΣ και
- ζ) διαχειρίζεται τους οικονομικούς πόρους του ΠΠΣ, πέραν αυτών που διαχειρίζεται η αρμόδια σχολική επιτροπή.

Εκτός από το ΕΠΕΣ κάθε ΠΠΣ συνδέεται κατόπιν υπουργικής απόφασης με σχολικές μονάδες δημόσιες ή ιδιωτικές της ευρύτερης περιοχής στην οποία ανήκει με σκοπό:

- α) Τη δημιουργία ομίλων μαθητών.
- β) Την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών αυτής της περιοχής. Στην περίπτωση αυτή το ΠΠΣ λειτουργεί ως φορέας ενδοσχολικής επιμόρφωσης και διοργανώνει σεμινάρια, ημερίδες, συνεργασίες μεταξύ των σχολικών μονάδων και των εκπαιδευτικών σε θέματα που αφορούν κυρίως την υποστήριξη του θεσμού του μέντορα, την εφαρμογή καινοτόμων και δημιουργικών δραστηριοτήτων, την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας και διοίκησης, καθώς και διεθνείς συνεργασίες.

3. Η παιδαγωγική αυτονομία των ΠΠΣ

Το εκπαιδευτικό μας σύστημα χαρακτηρίζεται από υπέρμετρο συγκεντρωτισμό κι ανελαστικότητα σε διοικητικά αλλά κι εκπαιδευτικά θέματα. Ακόμη και η υλοποίηση μιας εκπαιδευτικής εκδρομής, χρειάζεται έγκριση από ανώτερη αρχή. Αντίθετα στα ΠΠΣ υπάρχουν αρκετοί βαθμοί ελευθερίας όσον αφορά την παιδαγωγική κι εκπαιδευτική τους αυτονομία.

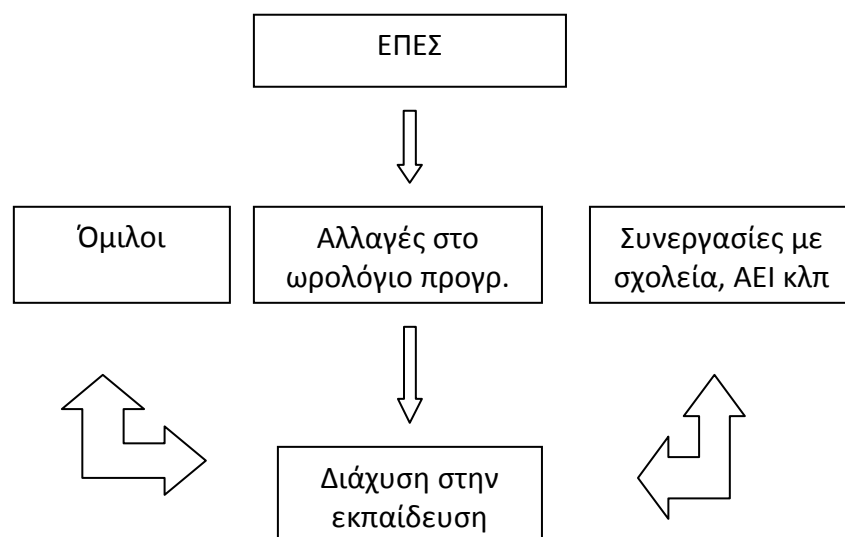
Το Πρότυπα Πειραματικά σχεδιάστηκαν ως εργαστήρια εκπαιδευτικής έρευνας και καινοτομίας. Έχοντας τη δυνατότητα να διαμορφώνουν το ωρολόγιο πρόγραμμα μπορούν να δίνουν έμφαση σε καινοτομίες όπως το STEM ή τη διδασκαλία ξένων γλωσσών. Μπορούν να διανθίζουν το υφιστάμενο αναλυτικό πρόγραμμα με ενότητες που απηχούν σε σύγχρονες τάσεις ή ιδέες. Και βέβαια μέσα από τους ομίλους μπορούν να ανιχνεύουν τις κλίσεις και να ενθαρρύνουν τη δημιουργικότητα των μαθητών είτε στις επιστήμες, είτε στην τεχνολογία, είτε στα γράμματα είτε στις τέχνες είτε ακόμα και στον αθλητισμό. Εύλογα όμως τίθεται το ερώτημα γιατί αυτό να περιορίζεται μόνο στα ΠΠΣ;

Οποιαδήποτε δράση – καινοτομία χρειάζεται πολύ προσεκτικό σχεδιασμό. Ασφαλώς θα δαπανηθούν πολλές ώρες προετοιμασίας έως ότου φτάσει προς υλοποίηση στην αίθουσα και συνήθως χρειάζεται η συνδρομή μιας ομάδας εκπαιδευτικών που θα αξιολογούν και θα διορθώνουν βήμα προς βήμα το εγχείρημα. Απαιτεί μεγάλη εμπειρία και γνώσεις τόσο πάνω στο αντικείμενο όσο και στη διδακτική του. Επιπλέον προϋποθέτει και ένα μαθητικό δυναμικό που θα συμμετέχει ενεργά με παρατηρήσεις, απορίες και υποδείξεις που διευκολύνουν στην εξαγωγή έγκυρων συμπερασμάτων και στην παραγωγή αξιόπιστων κι ολοκληρωμένων διδακτικών προτάσεων.

Τα παραπάνω προϋποθέτουν εκπαιδευτικούς με γνώσεις στην ανάληψη και υλοποίηση τέτοιων πρωτοβουλιών, καθώς και μαθητές πρόθυμους και ικανούς να συμμετάσχουν σε τέτοιες δράσεις. Χωρίς αυτές τις συνθήκες το άγχος θα επιβαρύνει υπέρμετρα εκπαιδευτικούς και μαθητές και νομοτελειακά θα τους αποθαρρύνει. Το σχολείο ήδη απαιτεί πολύ κόπο εκ μέρους μαθητών και διδασκόντων και οποιαδήποτε αλλαγή ή καινοτομία πρέπει να είναι άρτια από κάθε άποψη για να εφαρμοστεί στην τάξη. Αλλιώς οι ατέλειες θα την οδηγήσουν σταδιακά στην απαξίωση και τελικά στο περιθώριο.

Αντιλαμβανόμαστε ότι τα ΠΠΣ είναι σχεδιασμένα να αναλάβουν το κομμάτι τόσο του σχεδιασμού όσο και της παραγωγής του υλικού που θα διαχυθεί στα υπόλοιπα σχολεία. Παράλληλα σε αυτές τις δράσεις μπορούν να συμμετέχουν εκπαιδευτικοί και μαθητές από τα σχολεία ευθύνης των ΠΠΣ με διπλό όφελος: επιμόρφωση και μεταφορά εμπειρίας στο σχολείο τους. Επισημαίνεται δε ότι οι εκπαιδευτικοί των ΠΠΣ δεν είναι ισόβιοι και μετά την ολοκλήρωση της θητείας τους θα πρέπει να τους διαδεχθούν άλλοι που έχουν εντυφώσει στην κουλτούρα της καινοτομίας και της συνεργασίας.

Οι απερχόμενοι εκπαιδευτικοί κάλλιστα ως στελέχη μπορούν να μεταφέρουν την εμπειρία τους από την οργάνωση και τις καλές πρακτικές των ΠΠΣ στην υπόλοιπη εκπαίδευση.

4. Η διοικητική αυτονομία των ΠΠΣ

Τα ιδιαίτερα διοικητικά χαρακτηριστικό των ΠΠΣ, είναι θητεία των εκπαιδευτικών, η επιλογή εκπαιδευτικών και μαθητών, η εσωτερική κι εξωτερική αξιολόγηση, διαχείριση οικονομικών πόρων. Όσον αφορά τη θητεία υπάρχει ένας περιορισμός σε ορίζοντα 10ετίας. Ως θετικό εκλαμβάνεται η σχετικά τακτική ανανέωση του προσωπικού καθώς και η αξιοποίηση της εμπειρίας των απερχομένων σε θέσεις ευθύνης. Το πιο σημαντικό σημείο όμως είναι η διαμόρφωση κουλτούρας αποτίμησης του εκπαιδευτικού έργου τόσο σε ατομικό όσο και συλλογικό επίπεδο. Η αυτονομία πάντοτε συνδέεται με τη λογοδοσία. Είναι βέβαιο ότι δεν μπορεί όλα να βαίνουν τέλεια σε μια σχολική μονάδα είτε λέγεται

ΠΠΣ είτε σχολείο της γειτονιάς. Οποιαδήποτε διαδικασία βελτίωσης του παρεχομένου εκπαιδευτικού έργου προϋποθέτει την αποτίμηση και τον εντοπισμό θετικών και αρνητικών στοιχείων. Οι αποτυχίες κι οι αστοχίες χαρακτηρίζουν αυτούς που προσπαθούν, μαθαίνουν και βελτιώνονται. Το πλαίσιο των ΠΠΣ ενθαρρύνει την ανάπτυξη κι εφαρμογή εργαλείων με στόχο όχι την τιμωρία και ταπείνωση αλλά τη θετική και γόνιμη παρέμβαση στην αποτίμηση του εκπαιδευτικού έργου. Η απεμπόληση αυτής της μοναδικής ευκαιρίας, να διαμορφώσουν οι ίδιοι τις κατάλληλες νόρμες, θα έχει μάλλον αρνητικές συνέπειες αφού οι αποφάσεις θα παρθούν ερήμην των εκπαιδευτικών. Η αποδαιμονοποίηση της αξιολόγησης θα μπορούσε να συντελεστεί μέσα στα ΠΠΣ και αφού ωριμάσει να προταθούν οι κατάλληλες πρακτικές για όλη την εκπαίδευση. Μια τέτοια λογική θα βελτιώνε σημαντικά την εικόνα του εκπαιδευτικού και την κοινωνική του αποδοχή κι εκτίμηση. Παράλληλα θα ισχυροποιούσε οποιαδήποτε διεκδίκηση για επαγγελματική και οικονομική του ανέλιξη.

5. Συμπεράσματα

Τα Πρότυπα και Πειραματικά Σχολεία είναι δημόσια σχολεία και πρέπει να απευθύνονται σε όλους. Ανεξάρτητα αν κάποιος μαθητής φοιτά ή όχι σε ένα τέτοιο σχολείο θα πρέπει στη συνείδηση τη δική του και της οικογένειάς του να κατοχυρωθούν τα οφέλη από τη λειτουργία ενός ΠΠΣ. Σε αντίθετη περίπτωση τα σχολεία θα στοχοποιηθούν ως «ελίτ» και θα αποκαθλωθούν υπό το βάρος της κοινωνικής κατακραυγής. Η προαγωγή της αριστείας ασφαλώς και πρέπει να είναι στόχος όχι μόνο ενός Προτύπου αλλά όλων των σχολείων. Η αριστεία όπως και ο χαρακτηρισμός πρότυπο έχουν ευρύτερο νόημα και αφορούν στην πνευματική, στη σωματική και στην ηθική καλλιέργεια των μαθητών, καθώς και στην ποιότητα και διαρκή εκσυγχρονισμό της εκπαίδευσης. Ως Πρότυπο Πειραματικό θεωρούμε το παράδειγμα λειτουργίας και παροχής ολοκληρωμένης δημόσιας δωρεάν εκπαίδευσης.